

תפ"ח 54285/05/14 - מדינת ישראל נגד א א ל

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

18 מאי 2015

תפ"ח 54285-05-14 מדינת ישראל נ' ל(עציר)

לפני:

כב' השופט מנחם פינקלשטיין - סג"נ, אב"ד

כב' השופטת ליאורה ברודי

כב' השופט רמי אמיר

המאשימה

מדינת ישראל

באמצעות ב"כ עו"ד אפרת פאר מפמ"מ

נגד

הנאשם

החלטה

א א ל באמצעות ב"כ עו"ד קטי צווטקוב

השופט רמי אמיר:

1. מה דין מינוי וחוות דעת של פסיכיאטר מטעם הפסיכיאטר המחוזי, כאשר הפסיכיאטר הממונה ונותן חוות הדעת הוא מנהל המחלקה בה טופל הנאשם בעבר או הרופא המטפל?
זו השאלה העומדת להכרעתנו.

2. בתיק זה הוגש נגד הנאשם כתב אישום בעבירת רצח. הסנגורית טענה כבר בישיבה הראשונה להגנת אי-שפיות, השוללת אחריות פלילית לפי סעיף 34 ח לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

כיוון שכך, ומכוח סמכותנו לפי סעיף 15(ג) לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991, הורינו כבר אז לפסיכיאטר המחוזי להכין חוות דעת על אודות הנאשם לעניין מצבו הנפשי בעת ביצוע המיוחס לו.

הפסיכיאטר המחוזי מינה לעניין זה את ד"ר פישל (מנהל מחלקה ג' בביה"ח גהה) ואת ד"ר שליט (הרופא המטפל במחלקה). ד"ר פישל וד"ר שליט בדקו את הנאשם, והגישו את חוות דעתם.

3. ביום 16.4.15, בפתח חקירתו על חוות הדעת, מסר ד"ר פישל, כי הוא מכיר את הנאשם היטב ובאופן אישי, ואף הנאשם מכיר אותו, וכל זאת מתוך כך שהנאשם אושפז וטופל במחלקתו של ד"ר פישל מספר פעמים במהלך השנים (2004, 2007, 2008-2009), וד"ר פישל היה אחראי על הטיפול בו.

4. משנודעו לנו עובדות אלו, עצרנו את הדיון בטרם נשמעה חקירתו של ד"ר פישל לעיצומה, וביקשנו לקבל את תגובת הצדדים - לעניין התאמתם של ד"ר פישל וד"ר שליט לתת חוות דעת מומחה מטעם הפסיכיאטר המחוזי במקרה זה, ולעניין דינה של חוות דעתם.

לאחר שמיעת עמדתן הראשונית של ב"כ הצדדים, דחינו את בירור הסוגיה לישיבה נוספת, כדי לאפשר לב"כ הצדדים לבחון היטב את עמדתן ולהיערך לטיעון.

5. ב"כ הצדדים חזרו אלינו בישיבת המשך, ושתייהן סבורות שיש להשאיר את חוות הדעת על מכונה.
6. ב"כ המאשימה טענה, כי נהוג ומקובל ואף רצוי, שבמקרה של נאשם עם עבר פסיכיאטרי - תינתן חוות הדעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי ע"י מנהל המחלקה בה אושפז בעבר; וכי למנהל המחלקה, ובפרט לרופא המטפל, יש יתרון לעניין זה על כל פסיכיאטר אחר.
- ב"כ המאשימה הוסיפה וטענה, כי מנהל מחלקה ואף חבר צוות טיפולי אינם בגדר רופא מטפל, שחל עליו הכלל של ניגוד עניינים; שמתן טיפול תרופתי, במובחן מטיפול פסיכותרפויטי, אינו נחשב לטיפול לצורך הגדרת רופא מטפל ולצורך הכלל האוסר על ניגוד עניינים; ושכלל, המגבלה של ניגוד העניינים חלה רק על רופא מטפל באופן פרטי או על מי שנתן חוות דעת באופן פרטי, ולא על רופא מטפל במערכת הציבורית. עוד עמדה על כך, שטעמי הפסלות מתעמעמים בחלוף זמן משמעותי מאז הטיפול.
- לאחר הדיון הודיעה ב"כ המאשימה בכתב, כי היא מסכימה למינוי מומחה נוסף מטעם הפסיכיאטר המחוזי, שייתן חוות דעת נוספת - אף שאין לטעמה כל פגם במינויו של ד"ר פישל כמומחה ובמתן חוות הדעת על ידיו; וכי בכל מקרה ד"ר פישל יעיד כעד מטעם המאשימה.
7. ב"כ הנאשם טענה, כי אף שמבחינה עקרונית אין זה ראוי שמנהל המחלקה בה טופל נאשם ייתן חוות דעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי בעניינו של אותו נאשם - היא מבקשת שחוות דעתו של ד"ר פישל תישאר, והיא תחקור אותו. יחד עם זאת הבהירה ב"כ הנאשם, כי מעת שהמאשימה אימצה את חוות דעתו של ד"ר פישל - יש לראותו כמומחה מטעמה של המאשימה, וכפועל יוצא מכך תוכל ב"כ המאשימה לחוקרו רק בחקירה ראשית, בעוד שב"כ הנאשם תוכל לחוקרו בחקירה נגדית, כך ברוח המלצת ועדת שניט על תפקידו ומעמדו של הפסיכיאטר המחוזי בבית המשפט (2003).
- לאחר הדיון ולאחר הודעת המאשימה שבכתב - הודיעה ב"כ הנאשם, כי היא מתנגדת למינוי מומחה נוסף ולמתן חוות דעת נוספת; ולחלופין, היא מבקשת שמומחה כזה לא יהא ממחוז המרכז, ולא ימונה ע"י הפסיכיאטר המחוזי של מחוז זה.
8. **לדעתנו, שונה הדין מהנטען ע"י ב"כ שני הצדדים.**
- אין זה ראוי, שהפסיכיאטר המחוזי ימנה פסיכיאטר מטעמו לצורך מתן חוות דעת בעניינו של הנאשם, כאשר אותו פסיכיאטר ממונה הוא מנהל המחלקה בה טופל הנאשם בעבר, או כאשר הוא הפסיכיאטר שטיפל בנאשם, בין במישרין ובין כמנהל המחלקה. משמונה פסיכיאטר כאמור, וחקירתו טרם נשמעה, אין לקבל את מינויו ואת חוות דעתו; ויש להורות לפסיכיאטר המחוזי למנות פסיכיאטר אחר לשם בדיקת הנאשם ומתן חוות דעת בעניינו, כאשר על אותו פסיכיאטר להיות מבית חולים אחר. כך בדרך כלל, ובפרט בעניינו, מטעמים שיפורטו להלן.
9. ראשית, יש לזכור, כי הפסיכיאטר הממונה מטעם הפסיכיאטר המחוזי הוא עד מטעם בית המשפט.
- הדבר נובע מעצם הוראת החוק בדבר הגורם המפנה והמורה על מתן חוות הדעת, הלוא הוא בית המשפט. הפסיכיאטר המחוזי איננו מתערב בהליך המשפטי הפלילי מיוזמתו הוא, או מטעם מי מהצדדים. הפסיכיאטר המחוזי נקרא ע"י בית המשפט לתת חוות דעת, כאמור בסעיף 15(ג) לחוק הטיפול בחולי נפש. לכן חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי או מי מטעמו היא חוות דעת של מומחה מטעם מי שהזמין אותה והורה על הגשתה, קרי חוות דעת של מומחה מטעם בית המשפט ולא של עמוד 2

מומחה מטעם הצדדים. לכן יש לחוות דעת זאת מעמד "מועדף" אף אם לא קונקלוסיבי, וכאשר בכל מקרה שיקול הדעת וסמכות ההכרעה לעולם נותרים בידי בית המשפט. לכן זכאים שני הצדדים לחקור את הפסיכיאטר המחוזי או מי מטעמו על חוות הדעת שהגיש לפי הוראת בית המשפט. ולכן זכאים גם שני הצדדים לבקש להביא חוות דעת לסתור. לעניין זה ראו: **קדמי, סדר הדין בפלילים**, חלק שני - ב' (2009) 1983; ע"פ 5582/09 **פלוגי נ' מ"י** (20.10.10), בסעיף 146 לפסק הדין. כך רואה אף ועדת שניט את הדין הקיים (עמ' 8, 11, 13 לדו"ח הוועדה). כך היא גם עמדת פרקליט המדינה, לפי הנחיה מס' 7.10 בעניין הגשת חוות דעת פסיכיאטרית (נוסח מעודכן 1.8.02).

10. דא עקא, שבמינוי מומחה מטעם בית המשפט יש לנקוט משנה זהירות והקפדה על האובייקטיביות שלו, על מניעת חשש למשוא פנים, ועל מניעת חשש לניגוד עניינים - וזאת גם משום המהימנות הגבוהה והמשקל הרב שמייחסים בתי המשפט למומחים שמונו מטעמם, וגם בשל השיקול של טוהר ההליכים השיפוטיים וההליכים הנלווים להם. אין אף צורך בחשש ממשי לעניין זה, ודי ב"אבק של חשש". וראו: רע"א 8335/10 **יקירביץ נ' תרימה** (25.1.11); רע"א 9724/07 **דן נ' חביב** (4.2.08); רע"א 600/96 **אדרי נ' מגדל** (14.7.96).

לכן, לא ימונה מומחה מטעם בית המשפט שיעץ בעבר לנבדק; ואם מונה - יבוטל מינויו, ולא תתקבל חוות דעתו, אף אם הבקשה הועלתה לאחר שניתנה חוות הדעת, וללא תלות בהסכמת הצדדים בטרם המינוי או בזהות הגורם שמבקש את ביטול המינוי; וראו עניין **יקירביץ** הנזכר.

קל וחומר שכך הוא, "כאשר בתחום הפסיכיאטריה עסקינן, שבו אין הממצאים הרפואיים גלויים לעין", ולעניין זה די בהכרות מוקדמת רחוקה, כגון כשאחיו של המומחה, שאף הוא פסיכיאטר, טיפל בנבדק בעבר - וראו עניין **אדרי** הנזכר.

רופא או פסיכיאטר שטיפלו בפציינט אינם יכולים להתמנות כמומחים מטעם בית המשפט. כך הוא הדין בהליכים אזרחיים, וקל וחומר שכך הוא כאשר מדובר בדין הפלילי - וראו עניין **פלוגי** הנזכר, בסעיף 147 לפסק הדין.

11. אמת, יש והוגשה חוות דעת של מומחה שלא ראוי היה למנותו, והוא נחקר ועדותו נשלמה, ובית המשפט של הערכאה הראשונה שמע את העדות ושקל את הדברים בזהירות והתחשב במכלול הנתונים, והיו אף שיקולים נוספים שממזערים את חשיבותה ומרכזיותה של חוות הדעת להכרעה השיפוטית, והטענה לפסלות עולה לראשונה בערכאת הערעור. במקרה כזה ניתן, **בדיעבד**, להימנע מפסילה - כיוון שלא ייגרם עיוות דין. וראו למשל: רע"א 10895/08 **גולן נ' דלאל** (23.4.09); ע"פ 2218/10 **פלוגי נ' מ"י** (21.11.11), בסעיף 112 לפסק הדין.

ואולם ככלל, אין להגיע למצב אסור ולא נכון; ומקום שהדברים התגלו מלכתחילה - יש לבטל את מינוי המומחה, לא לקבל את חוות הדעת, ולהורות על מינוי מומחה אחר ניטרלי; וראו עניין **יקירביץ** הנזכר.

12. למעלה מכך נציין, כי אף לבעל דין ראוי להימנע מלהגיש חוות דעת של מומחה רפואי מטעמו, כאשר המומחה הוא זה שטיפל בעבר באדם הנבדק נושא חוות הדעת - וראו ע"פ 2218/10 הנזכר (שם).

13. זאת ועוד, איננו רואים עין בעין עם ב"כ המאשימה לעניין ההבחנות בין מנהל מחלקה שהנאשם היה מאושפז במחלקתו לבין רופא מטפל, או בין פסיכיאטר שטיפל בנאשם בטיפול פסיכותרפויטי לבין

פסיכיאטר שטיפל בו בטיפול תרופתי.

מנהל מחלקה מופקד על כל הנעשה במחלקתו. הוא "האורים והתומים" לכל סגל הרופאים במחלקה. הוא הגורם להתייעץ עמו. והוא גם הנושא באחריות לכל הנעשה במחלקתו. לכן אין "להרחיקו" מגדר "הרופא המטפל". ויוכיח המקרה שלפנינו - ד"ר פישל אמר בראשית עדותו, ברוב הגינות ויושר, כי הוא מכיר היטב את הנאשם, מתוך אשפוזו במחלקה עליה מופקד ד"ר פישל, ומהטיפול שניתן לו באותה מחלקה.

כך בדומה, אין גם להפחית ממשמעות הטיפול התרופתי וחשיבותו. האמירה כי ד"ר פישל "רק חתם על מרשמי תרופות" ראוי היה לה שלא תיאמר. כאשר רופא פסיכיאטר, וכל רופא, חותם על מרשם, עליו לעשות זאת לאחר בדיקה ולאחר הפעלת שיקול דעת מקצועי, ואין להקל בכך ראש. זהו טיפול רפואי לכל דבר ועניין.

למעלה מכך נציין, כי הטענה לא הייתה במקום, גם משום ששותפו של ד"ר פישל לכתיבת חוות הדעת, ד"ר שליט, הוכתר בחוות הדעת בתואר "הרופא המטפל".

14. זאת ועוד, בנסיבות תיק זה יש טעם מיוחד לאי מינויים של ד"ר פישל וד"ר שליט ליתן חוות דעת כמומחים מטעם בית המשפט.

הסנגורית ציינה בפנינו, כי יש לה טענות ביחס לטיפול הפסיכיאטרי שניתן בשעתו לנאשם במחלקה שבניהולו של ד"ר פישל, לרבות לעניין אופן שחרורו מהמחלקה והמשך המעקב והטיפול האמבולטורי - ודי בכך כדי להצביע על העניין האישי הלכאורי, ועל ניגוד האינטרסים הלכאורי, של שני המומחים הנכבדים.

למען הסר ספק, אין בכך ולו שמץ של הבעת עמדה והסכמה לטענות האמורות, או משום פקפוק בכשירות, במקצועיות, במהימנות ובאחריות של שני הפסיכיאטרים הנכבדים - אך אין להעמידם במצב של ניגוד עניינים ונגיעה אישית לכאורית, בעניין בו הם התבקשו לתת חוות דעת מטעם בית המשפט.

15. עוד ראינו להבהיר, כי אין באמור בהחלטתנו זו כדי לשלול את העדתם של ד"ר פישל ושל ד"ר שליט, לפי רצונו של מי מהצדדים, כעדים עובדתיים על הטיפול שניתן ועל התנהגות הנאשם באשפוזיו השונים במהלך השנים, לרבות במהלך האשפוז הנוכחי.

ב"כ שני הצדדים ציינו, כי ד"ר פישל הוא עד חיוני, כי המאשימה תבקש להעידו, וכי ההגנה תבקש לחוקרו בחקירה נגדית - וכך יעשה.

יתרה מכך, מעת שמדובר בעד תביעה, רשאית ב"כ המאשימה לשוחח עם ד"ר פישל בטרם עדותו, כמו עם כל עד תביעה, ויחולו על עדותו כל הכללים הרגילים לגבי עד תביעה.

לשם יעילות ההליכים, וככל שהדבר מקובל על שני הצדדים, ניתן יהיה להגיש כעדות ראשית תעודות רופא של ד"ר פישל, ובה יפורט כל החלק העובדתי שבחוות הדעת.

16. אשר למינוי פסיכיאטר אחר ע"י הפסיכיאטר המחוזי - אין מקום להפנות העניין לפסיכיאטר מחוזי ממחוז אחר, ואין מקום להתנות כי הפסיכיאטר שימונה יהא ממחוז אחר. הפסיכיאטר המחוזי לא היה מעורב בהליך עריכת חוות הדעת שהוגשה ע"י ד"ר פישל וד"ר שליט, ולכן אין מניעה שאותו פסיכיאטר

מחוזי ימנה פסיכיאטר אחר למתן חוות דעת חדשה. ולשם הבטחת האובייקטיביות של נותן חוות הדעת החדשה - די במניעת כפיפות או שותפות לצוות ע"י מינוי פסיכיאטר מבית חולים אחר, גם אם מאותו מחוז.

17. על יסוד כל האמור לעיל, אציע לבטל את מינויים של ד"ר פישל ושל ד"ר שליט כמומחים מטעם הפסיכיאטר המחוזי, ולהוציא את חוות דעתם מהתיק.

כן אציע להורות לפסיכיאטר המחוזי למנות מומחה אחר, מבית חולים אחר, לשם מתן חוות דעת בעניין כשירותו הנפשית של הנאשם בעת ביצוע העבירה המיוחסת לו.

רמי אמיר, שופט

השופטת ליאורה ברודי:

אני מסכימה.

ליאורה ברודי, שופטת

השופט מנחם פינקלשטיין, סג"נ:

אני מסכים.

**השופט מנחם פינקלשטיין,
סג"נ אב"ד**

התוצאה:

הוחלט כאמור בסעיף 17 לחוות דעתו של השופט אמיר.
המזכירות תשלח העתק ההחלטה לפסיכיאטר המחוזי.

ניתנה היום, כ"ט אייר תשע"ה, 18 מאי 2015, במעמד ב"כ הצדדים.

רמי אמיר, שופט

ליאורה ברודי, שופטת

**השופט מנחם פינקלשטיין,
סג"נ אב"ד**

עמוד 5

